Suomen ja Viron koulujen välistä yhteistyötä lähes 30 vuoden ajalta

KAISA NUMMENPÄÄ
Munkkiniemen yhteiskoulun kirjastonhoitaja

Tallinnalaisen Gustav Adolfi Gümnaasiumin, GAG:n, perusti Ruotsin kuningas Kustaa II Adolf vuonna 1631. Helsinkiläinen yksityinen Munkkiniemen yhteiskoulu, Munkka, viettää ensi vuonna 80-vuotisjuhliaan. Vuosikymmenet kestänyt kouluyhteistyö kahden perinteikkään opinahjon välillä on ollut vaihtelevaa, kiintoisaa ja alati muotoaan muuttavaa.

Kumisaappailla ja musiikilla alkuun

Kouluneuvos Jorma Rytkönen, joka työskenteli vuodesta 1956 alkaen Munkkiniemen yhteiskoulun latinan, historian, yhteiskuntaopin sekä lakitiedon lehtorina sekä rehtorina vuodet 1972–1998, muistelee, että Suomen Rehtorit ry alkoi hakea yhteyksiä Viroon aktiivisen puheenjohtajansa, Ressun lukion silloisen rehtorin Antero Penttilän johdolla. Ilmapiiri Suomenlahden eteläpuolella oli alkanut muuttua 1980-luvun puolivälissä. Pohdintaa rehtoreidenkin parissa herätti, voisiko virolaisia jotenkin auttaa.

”Kyselin Munkan opettajien halukkuutta Viro-yhteistyön aloittamiseen, ja ilmapiiri oli myönteinen. Soitin Penttilälle kertoakseni tästä, ja hän sanoi, että muun muassa *Imperiumi tienhaarassa* -kirjastaan tunnettu Tiit Made oli juuri silloin Helsingissä, ja hän voisi toimia linkkinä meidän ja jonkin tallinnalaiskoulun välillä. ’Millainen koulu olisi hyvä?’ – hän kysyi. Vastasin, että vaikka sellainen, jossa luettaisiin pitkää ranskaa, kuten Munkkiniemessä”, Rytkönen muistelee. Tältä pohjalta syntyi yhteys silloiseen Tallinna 1. Keskkooliin, nykyiseen Gustav Adolfi Gümnaasiumiin.

Ja tuumasta toimeen: 22.4.1989 Munkan opettajat lähtivät koulutuspäivänään seminaariristeilylle Tallinnaan. Muiden osallistuessa kiertoajelulle, rehtorit Jorma Rytkönen ja Ain Siiman, joka oli suomalaisia vastassa jo satamassa, menivät koululle ja alkoivat pohtia yhteistyömahdollisuuksia:

”Siimanin kanssa yhteinen kieli löytyi heti”, Rytkönen toteaa.

Koulun vuosikertomuksessa 1988–1989 tapahtuneesta lukee juhlallisesti: ”Tässä yhteydessä aloitettiin neuvottelut koulujen välisen yhteistoiminnan kehittämiseksi Tallinnan 1. Keskkoolin ja Munkkiniemen yhteiskoulun välille.” Seuraavan lukuvuoden vuosikertomus kirjaakin jo, että ”ystävyyskoulutoiminta Suomenlahden yli Viroon saatiin käyntiin.”

”Tutustuimme tuolloin moniin sellaisiin virolaisopettajiin, jotka ovat vieläkin työelämässä. Vastavierailulla Tallinnasta Suomeen vuoden 1989 syyskuussa veimme puolestamme virolaiskollegat tuolloisen historianopettajamme Pirjo Mildhin puolison, Oy Nokia Ab:n Harry Mildhin johdolla Nokian edustuskartanolle Nokialle. Vieraat saivat lahjaksi kumisaappaat!” muistelee puolestaan Munkkiniemen yhteiskoulun nykyinen rehtori, kouluneuvos Aki Holopainen virolaisten lähes viikon pituista matka Suomeen. Holopainen oli tuolloin mukana aloittelemassa yhteistyötä nuorena historian opettajana.

Munkkalaisia Science Olympiad -kisaajia Tallinnassa syksyllä 2015.

Tallinnalaisia ensimmäisillä kuoromatkoilla Munkassa.

Rytkönen muistaa, että Suomeen tuli tuolloin rehtori Siimanin lisäksi neljä opettajaa, ja heti seuraavan vuoden maaliskuussa Viroon lähti taas munkkalaisia. Tyypillistä oli, että alkuaikoina puolin ja toisin yövyttiin kotimajoituksissa, niin opettajat kuin oppilaatkin. Näiden henkilökuntienvälisten ensikosketusten jälkeen yhteistyö jatkui paljolti musiikin merkeissä. Toukokuussa 1990 Munkassa kävi jo 30-jäseninen oppilaskuoro.

Gustav Adolfi Gümnaasiumin pitkäaikainen musiikinopettaja Merle Ilus kertoo, että tuolloin, 1980–1990-lukujen taitteessa, oli jännittävää kuulla, että he pääsisivät Munkkiniemen yhteiskoululle konsertoimaan oppilaiden kanssa:

”Siihen aikaanhan oli hyvin vaikeaa päästä ulkomaille, ja useimmat oppilaista matkustivat ensimmäistä kertaa Suomeen. Kaikki meni kuitenkin hyvin, ja ystävystyimme munkkiniemeläisten oppilaiden ja tuolloisen musiikin lehtori Tapio Mäkelän kanssa. Sen jälkeen aloimme järjestää yhteisiä konsertteja usein: Tapio kävi koulussamme esiintymässä omien oppilaidensa kanssa ja me vierailimme vielä useamman kerran Munkkiniemessä ja pidimme yhteiskonsertteja.”

Jossain vaiheessa vilkkaiden vuosien 1989–1991 jälkeen tuli yhteistyössä hiljaisempi kausi. Mutta aina syntyy uutta.

Viron historiaa ja yhteiskuntaa -kurssi antaa ymmärrystä lähialueen oloista

Munkkiniemen yhteiskoulun lukiossa on 2000-luvun alkupuolelta asti voinut osallistua *Viron historiaa ja yhteiskuntaa* -kurssille. Historian kurssi, jolla oppiminen tapahtuu paljolti muualla kuin luokassa istumalla, on suosittu. Kurssia pitävä historian ja yhteiskuntaopin lehtori Ossi Koskinen muistaa, että joinain lukuvuosina kurssi on pidetty jopa kaksi kertaa. Lehtori arvostaa oppilaidensa kiinnostusta kurssia kohtaan.

”Kurssi paikkaa historian opetukseen helposti jäävän ison aukon: Ruotsin ja Venäjän historia tulee opetussuunnitelmien ja oppikirjojen mukaan käsiteltyä hyvin, mutta Viron historiasta kerrotaan lähinnä Vapaussota, Tarton rauha ja kylmän sodan aika. Aika ennen itsenäistymistä ja toisaalta nykyaika jää paljolti puuttumaan”, Koskinen kertoo. Ja kurssilaiset saavat historiatietouden lisäksi annokset myös viron kielestä ja vaikkapa ruokakulttuurista – kurssilla hyödynnetään hyvin kotikoulun henkilökunnan tietoja.

Viro-kurssiin kuuluu lisäksi matka Tallinnaan. Vierailukohteet ovat antoisia sekä ryhmähenki ja – opettajan sanoin – ”sosiaalinen sutina” matkalla mainiota. Matkakurssiluonteesta huolimatta kurssi on edullinen.

Opintomatkalla käydään tietenkin ystävyyskoululla, jossa hämmästystä herättävät etenkin Suur-Kloostri kadulla sijaitsevan koulun oma museo ja vanhat tunnelit rakennuksen alla. Vakiokohteita ovat olleet läpi vuosien ruokailu keskiaikaisessa ravintolassa yhdessä virolaisopiskelijoiden kanssa, sekä vierailut Suomen suurlähetystössä ja Miehitysmuseossa. Koskinen kehuu myös Suomen Viron-instituutissa työskennellyttä Maimu Bergiä opiskelijaryhmien hienoista vastaanotoista. Ja vaihtuvia kohteita; niitähän historian kurssille Tallinnasta löytyy.

Koskinen ja Holopainen summaavat, että Suomen ja Viron vanhastaan hyvät suhteet olivat aikoinaan luonteva pohja uudelle historian kurssille. Toisaalta kurssi on oiva tapa pitää yllä koulujen välisiä suhteita.

”Ja opetuksen näkökulmasta opiskelijoilla on aina hyvä olla ymmärrystä lähialueen oloista, oli maailmantilanne mikä tahansa”, Aki Holopainen historian opettajanakin korostaa.

”Olen yrittänyt houkutella virolaisia tänne Helsinkiin tutustumaan Suomen historiaan. Saa nähdä, josko sieltä jossain vaiheessa tulisi ryhmä tänne meillekin”, Ossi Koskinen tuumaa tulevaisuudesta. Hän kiittelee, että vuodesta toiseen yhteistyö koulujen välillä on syventynyt, ja että opettajatasolla yhteyttä pidetään vilkkaastikin. Koskinen antaa aktiivisesta otteesta suuren kunnian GAG:n rehtorille Hendrik Agurille.

Matemaattisia yhtälöitä sekä yhteiskunta- ja talousoppia

”Tallinnan, Riian ja Vilnan silloisilla Keskkooleilla on pitkä keskinäinen urheilukilpailuperinne. Jossain vaiheessa tähän kisaperinteeseen lisättiin myös tiedeaineet. Mukaan haluttiin 2010-luvun taitteessa myös skandinaavimaita ja oli hienoa, että meidän kouluamme pyydettiin mukaan näihin *Science Olympiad* -kisoihin. Nythän mukana on jo toki myös muita maita”, rehtori Aki Holopainen kertoo oppilaita ja opettajia haastavasta kisasta, jossa tietoja ja taitoja mitellään matematiikassa, fysiikassa sekä kemiassa – ja jossa tehtävät eivät suinkaan ole helpoimmasta päästä. Ja mikä mielenkiintoisinta, tänä keväänä pohjoismaisia osallistujia on myös kori- ja lentopallossa sekä sisäsoudussa.

Lisäksi Munkkiniemen yhteiskoulussa aloitti pari vuotta sitten uusi yhteiskunta- ja talouslinja, joka sekin on tuonut mukanaan mielekkäitä Itämeren ylittäviä toimintatapoja. Linjan toimintaa koordinoiva historian ja yhteiskuntaopin lehtori Petri Sarjanen kertoo, että linjan ensimmäinen vuosikurssi on nyt lukion toisella, ja he ovat keväällä lähdössä yön ylittävälle opintomatkalle Tallinnaan ja Tarttoon.

”Virossa kiinnostaa opetuksen näkökulmasta se, että kyseessä on yhteiskunta, joka on Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen joutunut aloittamaan kaiken uudestaan, tavallaan puhtaalta pöydältä. Virolaisessa yhteiskunnassa on mielenkiintoista esimerkiksi sen henkilö- ja yritysverotusjärjestelmä sekä monella yhteiskunnan alalla pitkälle edennyt digitalisaatio,” Sarjanen tuumii. ”GAG:n Sirlet Viilasin kanssa pyrimme käytännön- ja oppilaslähtöiseen yhteistyöhön, jossa voimme hyödyntää parhaiten molempien koulujen ja maiden vahvuuksia. Meillä oli esimerkiksi mukana Tallinnasta oppilaita joulukuun alun *Slush 2016* -tapahtumassa. Odotan mielenkiinnolla yhteiskunta- ja talouslinjan ensimmäistä ulkomaanmatkaa!”

Mutkatonta yhdessäoloa

Koulujen välisissä yhteistyökuvioissa on perinteisesti kyse ystävyyskoulutoiminnasta, vuorovaikutuksesta ja kokemusten jakamisesta. Toki, kuten Viro-kouluyhteistyön aloittajasukupolvi muistuttaa, tässä tapauksessa yhteistyön alkuvuosina kyse oli lisäksi myös veljeskansa-aatteesta, läheisten naapurimaiden uudelleen avautuvista yhteistyömahdollisuuksista sekä materialistisen ja henkisen tuen antamisesta sitä tarvitseville.

Jos vielä 1990-luvulla ystävyyskoululle annettiinkin avustusta: kirjoja ja koneita, on suunta 2000-luvun edetessä kääntynyt. Nyt Suomesta haetaan oppia Virosta esimerkiksi digitalisaatioon liittyvissä kysymyksissä.

”Gustav Adolfi Gümnaasium on ollut meille hyvä yhteistyökumppani: välillämme ei ole liikoja muodollisuuksia ja intressimme ovat monella alalla yhteneväiset”, rehtori Aki Holopainen summaa. Samaa korostaa musiikinopettaja Merle Ilus Tallinnasta todetessaan, että yhteistyö koulujen välillä on tärkeää vielä tänäkin päivänä, koska näin voidaan toisaalta vertailla taitoja musiikin saralla ja toisaalta solmia uusia tuttavuuksia.

Ja koulujen henkilökunta on ottanut toisistaan mittaa läpi vuosikymmenten säännöllisen epäsäännöllisesti urheilukentällä. Jorma Rytkösen muistiinpanoista löytyy tieto, että ainakin vuonna 1993 Helsingistä on käyty ottelumatkalla Tallinnassa. Alkusyksystä 2015 koko GAG:n opettajakunta puolestaan kävi Munkassa – ja tällöinkin kohdattiin pelikentällä. ”Lentopallovoitot alkavat nyt kuitenkin mennä siihen malliin virolaisille, että pitäisiköhän meidän ehdottaa jo pikkuhiljaa lajin vaihtoa”, Aki Holopainen nauraa.